Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריען אונד דער פרענומעראציאנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.

די רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין פעסט וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29, וואהין מאן אויך די פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואכענטליך מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג, אונד קאסטעט

פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציאהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביאהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פירטעליאהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

פירס אויסלאנד
גאנציאהריג 11 גולד.— קר׳ ע׳ וו׳
האלביאהריג 5 גולד. 50 קר׳ ע׳ וו׳
פירטעליאהר. 2 גולד. 75 קר׳ ע׳ וו׳

Nr. 79. דרייצעהנטער יאהרגאנג. פעסט, מאנטאג יד תמוז ה׳תרמ״א. Pest, den 11. Juli 1881.

נאך דען וואהלען.

די אונגארישען צייטונגען בעשעפטיגען זיך נאך אימער מיט דעם רעזולטאט דער וואהלען; אללע בעשפרעכען די בעריטס בעקאנטע טהאטזאכע, דאס זיך יעטצט אים נייען רייכסטאגע די אנצאהל דער אייסערסט-לינקען בעדייטענד פערמעהרט, וועהרענד זיך די אנצאהל דער שעניי-פארטייא בעדייטענד פערמינדערט האט. — ווי דאס זא קאממען קאננטע, האבען וויר בעריטס אים פארלעטצטען בלאטטע אויספיהרליך ערקלערט; אבער די צייטונגען גריבעלן אונד פארשען נאך פארטוועהרענד נאך דער אורזאכע דיעזעס אויספאללעס, אונד ערסט אים געסטריגען „נייען פעסטער דזשורנאל" שרייבט פראנץ פולסקי (אנהענגער דער שעניי-פארטייא) דאריבער איינען לייט-ארטיקעל, אין וועלכעם ער דען גרונד דער ניעדערלאגע זיינער פארטייא אויספינדיג מאכען וויל.

ביים לעזען דיעזעס פולסקי׳שען ארטיקעלס איזט אונס איינע אינטערעססאנטע ערצעהלונג אים דער יידישען געשיכטע איינגעפאללען. — בולאן, וועלכער קאניג דער היידנישען כאזארען (כוזרים) וואר, וואללטע נון דען גאטצען-דיענסט, די אנבעטונג דער פיעל-גאטטעריי, פערלאססען אונד זיך צו איינער רעליגיאן בעקעננען, אין וועלכער נור איין גאטט אנגעבעטעט ווירד. ער ליעס נון איינען יידישען געלעהרטען, איינען מאהאממעדאנישען אונד איינען קאטהאלישען גייסטליכען צו זיך קאממען, ליעס זיך מיט יעדעם דיעזער דריי אין איין געשפרעך איין, ליעס דיעזע דריי מיט איינאנדער דיספוטירען, אום דאריים צו ענטנעהמען, וועלכע פאן דיעזען דריי רעליגיאנען די בעסטע זייא. — פאן דיעזער דיספוטאציאן קאננטע קאניג בולאן ניכטס קלוגער ווערדען; זא פיעל אבער מערקטע ער, דאס זיך זאוואהל דער מאהאממעדאנישע אלס אויך דער קאטהאלישע גייסטליכע אויף די יידישע רעליגיאן אלס „ערסטע קוועללע" איהרער רעליגיאנען בעריעפען. — קאניג בולאן היעס נון דען קאטהאלישען גייסטליכען צוריקבלייבען אונד די איבריגען אויף איינע מינוטע ענטפערנען. — אלס נון בולאן מיט דעם קאטהאליקען אלליין דיספוטירטע, זאגטע איהם דיעזער גייסטליכע: „בעפאר די דען שלעכטען מאהאממעדאנישען גלויבען אננימסט, נימם שאן ליעבער דען יידישען אן, דענן פאן דער יידישען רעליגיאן שטאממט אויך דער אונזעריגע אב!" — נון ליעס בולאן ווידער דען מאהאממעדאנער גייסטליכען פאר זיך קאממען, אונד אלס ער מיט דיעזעם אלליין אונטער פיער אויגען שפראך, דא זאגטע איהם דער מאהאממעדאנער: „בעפאר די דען שלעכטען קאטהאלישען גלויבען אננימסט, איזט מיר שאן דער יידישע ליעבער; דענן פאן דיעזעם יידישען גלויבען שטאממט אויך דער אונזעריגע אב!" — נון ליעס בולאן אויך די איבריגען 2 פארטרעטען אונד זאגטע יעטצט צו אללען דרייען: „דא זאוואהל דער מאהאממעדאנער אלס אויך דער קאטהאליק דען יידישען גלויבען האהער שטעללט אלס דען זיינעס געגנערס, אונד דא ביידע די יידישע רעליגיאן אלס די קוועללע איהרער רעליגיאנען בעצייכנען — זא ווערדע איך ליעבער יודע!" — אונד זא איבערטראט קאניג בולאן זאממט זיינעם גאנצען פאלקע צום יודענטהומע איבער!

נון אויף דיעזעלבע וויזע ערקלערט פראנץ פולסקי די ניעדערלאגע דער שעניי-פארטייא. דאס פאלק האטטע צווישען דרייא פארטייען (ליבעראלע, אייסערסט-לינקע אונד שעניי-פארטייא) צו וועהלען. — דא קאמען די ליבעראלען אונד זאגטען דען וועהלערן: בעפאר איהר די ריקשריטטליכע שעניי-פארטייא וועהלעט, זינד אונס שאן די אייסערסט-לינקען ליעבער! — דאנן קאמען די אייסערסט-לינקען אונד זאגטען דעם פאלקע: „בעפאר מאן די ריקשריטטס-פארטייא וועהלט, איזט אונס שאן די ליבעראלע רעגיערונגס-פארטייא ליעבער!" אונד די הערען וועהלער דאכטען זיך, דא ביידע (לינקע אונד ליבעראלע) געגען די שעניי-פארטייא שימפפען, זא מוס דיעזע פארטייא וויקליך שלעכט זיין, אונד וויר וואללען דאהער קיינען אנהענגער דיעזער ריקשריטטס-פארטייא וועהלען! — די ליבעראלען פערבאנדען זיך אלזא מיט דען אייסערסט-לינקען, אום נור די שעניי-פארטייא צו שוועכען. דאהער איזט אויך די אנצאהל דער אייסערסט-לינקען זא זעהר אנגעוואקסען. פאר דער „פוזיאן" האטטען די אייסערסט לינקען אים רייכסטאגע 37 שטיממען, יעטצט אבער איזט איהרע אנצאהל אונטער טיסא אויף פאסט 90 געשטיעגען. די רעגיערונגס-פארטייא האט היעדורך בעוויעזען, דאס זיא ניע די אייסערסט לינקען, זאנדערן אימער נור די שעניי-פארטייא פיר איהרען געפעהרליכסטען פיינד געהאלטען. טיסא וויס, דאס די אייסערסט לינקען, וועלכע דען אויסגלייך צווישען עסטערייך אונד אונגארן בעזייטיגען וואללען, וועניגסטענס אין דיעזעם יאהרהונדערטע ניכט צור רעגיערונג געלאנגען קאננען, וועהרענד אבער די שעניי-פארטייא יא רעגיערונגס-פעהיג איזט.

אויך די „נייע פרייע פרעססע" בריינגט אין איהרעם מארגען-בלאטטע פאן פרייטאג איינען גראסען לייטארטיקעל איבער דאס רעזולטאט דער אונגארישען רייכסטאגס-וואהלען. דיעזע וויענער צייטונג, וועלכע ביזהער נאך אימער איינע געגנערין פאן אונגארן וואר, פרייט זיך יעטצט איבער דען זיעג דער ליבעראלען פארטייא אין אונגארן!

אין עסטערייך געהט יעטצט נעמליך די ליבעראלע רעגיערונגס-פארטייא איהרעם פערפאללע ענטגעגען, וועהרענד די ריקשריטטס-פארטייא דער סלאווען אונד טשעכען נאך אונד נאך צור הערשאפט געלאנגען. די דייטשען ליבעראלען אין עסטערייך, פיר דערען אינטערעססע די „נייע פרייע פרעססע" אימער איינטריטט, בענײדען יעטצט אונגארן, דאס היער די ריקשריטטס-פארטייא אים אבנעהמען איזט, וועהרענד די ליבעראלען אין עסטערייך פאן דען טשעכען אונד סלאווען אונטערדריקט אונד זאגאר פערפאלגט ווערדען.

די „נייע פרייע פרעססע" שרייבט: די אונגארישען וואהלען זינד פאללצאגען, אונד די ערווארטונגען, מיט דענען טיסא אונד זיינע פארטייא אן דיעזעלבען העראנגעטרעטען זינד, האבען זיך ערפיללט. אונס פרייט עס, דאס די ליבעראלע פארטייא, וועלכע פיר די אויפרעכט-ערהאלטונג דעס אויסגלייכעס צווישען עסטערייך אונד אונגארן אים פארטשריטטליכען זיננע איזט, ווידער די רעגיערונג פיר לענגערע צייט אין דער האנד בעהאלט. דאמיט איזט די פארטדויער יענער פעסטיגקייט אין דען אונגארישען רעגיערונגס-פערהעלטניססען געזיכערט, וועלכע הערבייגעפיהרט צו האבען, איינעם דער גראסטען פערדיענסטע דעס אונגארישען מיניסטער-פרעזידענטען איזט. קיין לייטענדער שטאאטס-מאנן אונגארנס פערשטאנד עס, זיינע רעגיערונג זא לאנגע צו ערהאלטען געגנאיבער דעם אנשטורמע זיינער געגנער. נור גראף אנדראשי העלט זיך זא ציעמליך לאנגע, ווייל ער פאן פראנץ דעאק געשטיטצט וואורדע; אבער לוינאי, סלאווי אונד ביטטאי וואורען בינען קירצער צייט געשטירצט, אונד ערסט העררן טיסא געלאנג עס ווידער, די צערריטטעטען רעגיערונגס-פערהעלטניססע צו פעסטיגען אונד די שטרענגע ארדנונג אין דען רייהען דער מאיאריטעט ווידער הערצושטעללען. אינטערעססאנט איזט די זיעגעס-פריידע דעם העררן טיסא דורך דאס הערנאוואכסען דער אייסערסט לינקען איין וועניג געטריבט. אויך איזט די צאהל דער פערשיעדענען נאציאנאלען דעפוטירטען (ווי סערבישע, רומענישע אונד ראציישע) אויף 15 הערנאנגעוואכסען. הערר מילעטיטש, וועלכער אללע יענע געגענדען אין אונגארן, אין דענען איינע סערבישע בעפאלקערונג זיך בעפינדעט, פאם אונגארישען שטאאטע לאזרייסען מאכטע, ווירד ווידער אים אונגארישען רייכסטאגע זיטצען, אונד אויך די רומענען אין אונגארן, וועלכע ביזהער גאר ניכט וועהלען וואללטען, ווערדען יעטצט רומענישע אונגארנפיינדליכע דעפוטירטע אים רייכסטאגע האבען. עס זינד אויך אים אבער-אונגארן פיעלע סלאווישע דעפוטירטע אין דען רייכסטאג געוועהלט וואורדען, אונד די אונגארישע רעגיערונג ווירד יעטצט אויך געגען דיעזע „נאציאנאליסטען" פיעל צו קעמפפען האבען. די אונגארישען „נאציאנאליסטען" ליעבאייגעלן אויך מיט דען עסטערייכישען סלאווען אונד טשעכען, אונד זאגאר די אייסערסט-לינקען אין אונגארן מאכטען זיך מיט דען עסטערייכישען סלאווען אונד טשעכען פערבינדען, אום דען עסטערייך-אונגארישען אויסגלייך צו בעזייטיגען. נון, אין אונגארן ווירד עס דער גראסען ליבעראלען רעגיערונגס-פארטייא געלינגען, דיעזע פאאר „נאציאנאליסטען" צו בעקעמפפען. אבער וויר אין עסטערייך זינד אין געפאהר, דא ביי אונס זאגאר די רעגיערונג אויף זייטע דער טשעכען איזט!"

זא ווייט די „נייע פרייע פרעססע". — אללענפאללס מוס עס אין עסטערייך זעהר טרויריג אויסזעהען, ווענן מאן אונס נאך בענײדעט!

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דער אויפשטאנד אונד די יודען אין טוניס.) אונזערע לעזער ווערדען זיך וואהל נאך דער פאן אונס געבראכטען בעריכטע עריננערן, דאס עס דער פראנצאזישען רעגיערונג געלונגען, דען רייבשטאאט טוניס אין נארד-אפריקא גאנץ צו אונטערווערפען. דער „ביי" ארער הערשער פאן טוניס האט זאגאר איינען פארמליכען פריעדענס-פערטראג מיט דער פראנצאזישען רעגיערונג אבגעשלאססען, אין וועלכעם די אבערהערשאפט פראנקרייכס איבער טוניס אויסדריקליך אנערקאננט וואורדע. מאן וואר דער מיינונג, דאס דיעזע אנגעלעגענהייט נונמעהר גענצליך געערעגעלט זייא. איינע לאנדאנער דעפעשע פאם 8-טען דיעזעס מעלדעט אינדעם פאלגענדעס: „אין דער טוניזישען האפענשטאדט ספאקס איזט איין אויפשטאנד אויסגעבראכען, דער פאן טאג צו טאג וואכסט. די פראנצאזישען איינוואהנער אין ספאקס בעפינדען זיך אין גראסטער געפאהר. פאן דער וואהנונג דעם פראנצאזישען קאנזולס וואורדע די דרייפארביגע פראנצאזישע נאציאנאל-פאהנע הערונטערגעריססען; אן איהרע שטעללע וואורדע די גרינע פאהנע דער מאהאממעדאנישען אראבער אויפגעשטעקט. דער „ביי" פאן טוניס וואורדע פאן דער אויפגערעגטען בעפאלקערונג

איינע אָדער די אנדערע איראָפּעאישע מאכט צו גונסטען דיעזעס שטאאטס-מאננעס איינשרייטען ווערדע. נון ווירד דער סולטאן מיט ערהייבעלטעם בעדויערן ערווידערן קאָננען: „עס איזט לײדער צו שפּעט; דאס מאָרדס-אורטהייל איזט יא בערייטס פאַללצאָגען!" — דער סולטאן איזט דעססען געוויס, דאס די איראָפּעאישען גראָס-מעכטע אים די אנדערען פֿעראורטהיילטען שטאאטסמעננער זיך ניכט קיממערן ווירדען. — ווי ערנסט עס איבּ-ריגענס דעם סולטאן מיט דער שנעללען הינ-ריכטונג אללער פֿעראורטהיילטען איזט, בע-וויזט די טהאטזאכע, דאס זיינע ביידען פֿער-אורטהיילטען שוועגער מאהמוד דאמאד אונד נורי פּאשא גלייך נאך ערפֿאָלגטער פֿעראורטהיילונג זיך פֿאָן איהרען פֿרויען שיידען מיסטען. די שיידונג ווארדע פֿאָם שייך-איל-איזלאם פֿאָללצאָגען. מערק-ווירדיג היעביי איזט, דאס די פֿרוי דעם מאהמוד דאמאד פּאשא אין די שיידונג ניכט וויללינען וואָלל-טע, אינדעם זיא ערקלערטע: „איך וואר מיינעם מאננע אים גליקע טריי, איך וויל איהם אויך אים אונגליקע עוויג טריי בלייבען!" זיא גלייבטע היע-דורך איהרעם מאננע דאס לעבען רעטטען צו קאָנ-נען, דא דער סולטאן דאָך ניכט דען איינענען שוואָ-גער הינריכטען לאססען דירפֿטע. אבער מאן קימ-מערטע זיך וועניג אים די ווייגערונג דער פֿרוי. דער שייך-איל-איזלאם מאכטע די פֿאָרגעשריעבענען צערעמאָניען אונד ערקלערטע די עהע צווישען מאהמוד דאמאד פּאשא אונד זיינער פֿרוי פֿיר איפֿגעלאָזט!

*) (נאך עטוואס צו דען וואה-לען.) אים נאָדי-באניא ווירד אונס געשריעבען, דאס מאן דאָרט ביי דער דעפּוטירטען-וואהל דען יודען איינרעדעטע, דאס דער דאָרט געוועהלטע לאנצי דיולא אין יודע זיי. דאס איזט ניכט וואהר: לאנצי וואר נור ביז צו זיינעם 16-טען יאהרע יודע — דאנן אבער טויפֿטע ער זיך! — אויס אָבער-וויטשי (מארמאראָשער קאָמיטאט) ווירד אונס גע-שריעבען: אונזער דעפּוטירטען-קאנדידאט פּעטער מיהאלי וואר זיינער וואהל זאָ זיכער, דאס ער אין זיינער פּראָגראמם-רעדע זאגטע: „איך בעווערבע מיך גאָטטלאָב ניכט אום די שטיממען דער יודען; איך וויס, דאס איך אויך אָהנע זיא געוועהלט ווער-דע!" — נון צייגטען איהם די יודען, דאס מאן זיא ניכט איבער אכט לאססען דארף. זיא וועהלטען אללעס מאָגליכע אן, דאס זיין געגנער-קאנדידאט, ער-מונד שימאָני, געוועהלט ווארדע — אונד פּעטער מיהאלי איזט דורכגעפֿאַללען!

*) (זעלבסטמאָרד איינעס יודען.) אם 3-טען דיעזעס רעפֿ אין אונזערער הױפּטשטאדט דער זעלבסטמאָרד איינעס יודען איינע אללגעמיינע אױפֿרעגונג הערפֿאָר. דער זעלבסט-מאָרדער וואר אבער ניכט איינמאל אין לייבציגיגער יונגער מאנן אויס דער הױפּטשטאדט. זאָנדערן קאם דערזעלבע אויס דער פּראָווינץ היערהער, אים היער דען וואהנ-זיננינען שטרייך צו פֿאָללברינגען. עס וואר דיעס נעמליך איין יונגער מאנן, נאמענס איזלער, אויס דעם סאלאָער קאָמיטאטע. ער וואָהנטע היער איי-ניגע טאגע ביי זיינעם שוואגער, נאמענס מאָריץ ברוקנער. דען טאג איבער וואר ער אין דער שטאדט, אום די געשעפֿטע צו פֿעריאָרגען. דעם אבענדס שפּייזטע ער וואָהל ביים שוואגער, שיען אבער זעהר ניעדערגעשלאגען אונד וואָרטקארג. אם 3-טען זאגטע ער צו זיינעם שוואגער, ער מאָכטע איהן דעם מאָרגענס שאָן אום 5 אוהר וועקען, דא ער אבּרייזען מיססע. ברוקנער וואָללטע דיעזען אױפֿ-טראג פּינקטליך אויספֿיהרען; אלס ער יעדאָך אין דאס שלאָפֿצימער זיינעס יונגען שוואגערס טראט, בליעב ער שטארר פֿאָן שרעקען. ער פֿאנד נעמ-ליך דען יונגען מאנן אם פֿענסטער-קרייצע הענ-גענד. די הערביי גערופֿענען ערצטע זאגטען בלאָס, דאס דער אונגליקליכע שאָן וועניגסטענס דריי שטונדען טאָדט איזט.

*) (די דראָהונג — צור וואהר-הייט געוואָרדען.) אויס דעם אָרטע קאָ-סאגאָוויטש (באָהמען) ווירד בעריכטעט: פֿאָריגע וואָכע ווארדען היער מעהרערע בריעפֿע איפֿגע-פֿונדען, אין וועלכען דען יידישען הױזבעזיטצערן געדראָהט ווארדע, דאס מאן איהנען די הייזער אין בראנד שטעקען ווערדע. אם 30-טען יוני בראך ווירקליך איין פֿייער אויס, וועלכעם צאהלרייכע יידישע אונד אויך כריסטליכע הייזער צים אָפּפֿער פֿיעלען. — אינדעססען ערליטטען די יודען קיינען שאדען, דא איהרע הייזער פֿערזיכערט ווארען.

געשעפֿטסבעריכט.

פעסטער פּרייזע.

געטריידע-געשעפֿט. פֿאָן ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראכט, דער פֿערקויף וואר שוואך. 6000 מעטרצ' ווארדען פערקויפֿט.

ווייצען, טהייס- 100 מטרצ' 78,5 קילאָ 12.85 גולד. 200 מטרצ' 78,5 קילאָ 12.90 גול. 700 מטרצ' 78. קילאָ 12'85 גולד. 100 מטצ' 78. קילאָ 12.85 גולד. 300 מטרצ' 77,1 ק' 12.85 גול. 100 מטרצ' 76. ק' 12.45 גולד. 100 מעטרצ' 73. קילאָ 11.85 גולד. 100 מטרצ' 77.2 קילאָ 12,— גולד. — 100 מעטרצ' 76 קילאָ 12,40 גולדען. 200 מטערצ' 74.6 קילאָ 12,20 גולדען. — 100 מעטצ' 74.4 ק' 12.20 גול. 1000 מטרצ' 73 ק' 10. גול. 100 מטרצ' 73 ק' 11.60 גולד. באַטשקער 1200 מטרצ' 73,5 ק' — 12, גול. (אללעס פער דרייא מאָנאטע.)

האפֿער 6.25—6.35 גולד.

רעפּס, קאָהל 11½ גולדען.

ווייצען פער הערבסט 10.15—11.20 גולד.

קוקורוץ באנאטער פער מאי-יוני 1881, 6.20 — 6,22½ גולד.

האפֿער פער הערבסט 6.45 — 6.50 גולד.

פעסטער שלאכטפֿיעה-מארקט. ביי דער אם 7-טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטענען וואכענ-מארקטע ווארדען 1704 שטיק גראָס- אונד 466 קליין-פֿיעה צו מארקטע געבראכט. היעפֿאָן ווארדען פערקויפֿט: 27 שטיק שטיערע, פער שטיק פֿאָן 74 — 153 גולדען — 898 אָכסען דאס פאאר פֿאָן 190 — 305 גולד. 500 קיהע, דאס פאאר פֿאָן 140—270 גולד. 157 מעלק-קיהע דאס שטיק פֿאָן 80 — 200 גול. 127 שטיק ביפֿפֿעל, דאס פאאר צו 170—230 גול., 479 שטיק קעלבער, דאס שטיק פֿאָן 7 — 25 גולד. 87 שטיק שאָפֿע דאס פאאר —'8 — 15 גול. פּרייזע פער 100 קילאָ: אָכסען-פֿלייש — 47. — 51 גולד. קוה-פֿלייש 46—49 גולד., קאלב-פֿלייש 50 — 72 גולד. ביפֿפֿעל פֿלייש 42—45 גולד.

לאָטטאָ-ציעהונג פֿאָם 6-טען יולי 1881.

בריננ 68 28 61 11 42

פֿעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

קאָנקורז.

אן דער היעזיגען איזראעליטישען אָרטהאָדאָק-סען געמיינדע זינד 2 שטעללען צו בעזעטצען. 1) די איינעס טיכטיגען חזן, דער צוגלייך שוחט ובודק וקורא זיין מוס. מיט דעם יאהרעס-געהאלטע פֿאָן 450 גולד' נעבסט פֿרייער וואָהנונג, האלבער שחיטה אונד נעבענעמאָלומענטען. — 2) די איינעס טיכטי-גען בעל תפלה, שוחט ובודק וקורא, דער אבער אויך די פֿעהיגקייטען בעזיטצט, די שריפֿטפֿיה-רונג דער געמיינדע איבערנעהמען צו קאָננען, מיט דעם יאהרעס-געהאלטע פֿאָן 350 גולדען, פֿרייער וואָהנונג, האלבער שחיטה אונד בערייטענדען עמאָ-לומענטען. די בעזעצונג אים ביידע שטעללען האט נור דורך אבהאלטונג איינעס פּראָבע-פֿאָר-טראגעס צו געשעהען, אונד מיססען זיך רעפֿלעק-טירענדע מיט קבלות אונד צייגניססען פֿאָן אנער-קאננט אָרטהאָדאָקסען ראבבינען אויסווייזען קאָנ-נען. קאָנקורז-טערמין ביז 15. אויגוסט ל"י.— שפּע-זען ווערדען נור דעם אקצעפּטירטען פֿערגיטעט.

פֿרויענקירכען (וויעזעלבורגער קאָמ.)
3—3 פּ. שערהאַפֿער, פֿאָרשטעהער.

קאָנקורז.

אן דער היעזיגען איזראעליטישען אויטאָנאָמען אָרטהאָדאָקסען געמיינדע איזט די שטעללע איי-נעס שוחט ובודק, דער איין גוטער בעל תפלה אונד בעל קורא זיין, ווי אויך התרת הוראה איבער איסור והיתר האבען מוס, מיט דעם יאהרעס-געהאל-טע פֿאָן 360 גולד', פֿרייער וואָהנונג אונד נעבענ-עמאָלומענטען, מיט ר"ח מרחשון תרמ"ב הבע"ל צו בעזעטצען — רעפֿלעקטירענדע, וועלכע מיט, פֿאָן אנערקאננטען אָרטהאָדאָקסען ראבבינען הערריה-רענדען קבלות אונד צייגניססען איבער מאָראלישע לעבענס-ווייזע פֿערזעהען זיין מיססען, קאָננען פֿאָן שבת פ' חקת ביז שבת פ' עקב הבע"ל צו איינעם פּראָבע-פֿאָרטראג ערשיינען. — נור דעם אקצעפּ-טירטען ווערדען די שפּעזען פֿערגיטעט.

סעקעלי-היד (ביהארער קאָמיטאט.)
3—3 יצחק ראָזענפֿעלד, פֿאָרשטעהער.

פֿרוכט- אונד מעהל-פּרייז-טאבעללע.

פֿריכטע ווייצען	קוואליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראַמם
נאָרדאונגאַריש'	74	—.——.—
"	75	11.15 —11.25
"	76	11.35 —11.45
"	77	11.50—11.55
"	78	11.60—11.65
"	79	11.70 —11.80
"	80	—.——.—
פעסטער באָדען	—	—.——.—
"	75	11.55—11.70
"	76	11.80 —11.90
"	77	12.—12.05
"	78	12.10 —12.15
"	79	12.20—12.25
"	80	—.——.—
טהייס	—	—.——.—
"	75	11.90 —12.05
"	76	12.15 —12.25
"	77	12.35 —12.50
"	78	12.60 —12.70
"	79	12.75 —12.80
"	80	—.—— —.—
ווייסענבורגער	75	11.80—11.95
"	76	12.05 —12.15
"	77	12.25 —12.40
"	78	12.50—12.60
"	79	12.65—12.70
"	80	—.——.—

פֿריכטע	קוואליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראַמם
קאָרן	72	10.——9.80
גערסטע מאַלץ	62	—.——.—
גערסטע פֿיטטער	62	6.60—6.40
האָפֿער	40	6.65—6.40
קוקורוץ באנאטער	75	6.10—6.05
אנדערער	73	6.05—6.—
הירזע	—	6.10—5.65

טערמינען		פער 100 קילאָגראַמם
ווייצען	פער אָקטאָבער	11.15
	"	—.—
	פריהיאהר "	—.—
קוקורוץ	"	6.20
גערסטע	"	—.—
האָפֿער	"	—.—
"	"	—.—
רעפּס	"	—.—

באַללען-מעהל		פר. קר.
נומער 0	דער באַללען צו 100 קילאָגראַמם מיט זאַק	22 20
" 1		21 60
" 2		20 70
" 3		20 —
" 4		19 50
" 5		18 40
" 6		17 70
" 7		16 70
" 8		15 20
" 8½		14 20
שפּיריטוס: אלטע פעסטהערע פּראָמפּט		35 —
[illegible]		33 —

קורז-טאבעללע פֿאָם 7. יולי.

געלדקורז	פל.	קר.
זילבעראַגיאָ	100	—
דוקאַטען	5	50
עסטעררייכ-אונגאַרישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראַנקס)	9	29
נאַפּאָלעאָנדאָר	9	20
דייטשע רייכסבאַנקנאָטען	57	—
20 מאַרקשטיקע	11	39
פּאַפּיער-רובעל	1	21

לאָזע	פל.	קר.
1854-ער 4 פּראָצענטיגע שטאַאַטס-לאָזע	122	75
1860-ער " גאַנצע	132	75
דעטטאָ " האַלבע	135	—
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	175	50
דעטטאָ " 50 "	174	—
ראַאַב-רעגולירונגס	27	—
טירקען-לאָזע	25	25
קרעדיט-לאָזע	182	
קראָאַטען-לאָזע צו 40 גולדען	42	—
[illegible]	111	—
אָפֿענער לאָזע	25	50
[illegible] לאָזע צו 10 גולדען	16	—
[illegible] לאָזע " 20 "	21	—
[illegible] לאָזע " 40 "	39	—
[illegible] לאָזע " 40 "	41	—
[illegible] " 10 "	20	—
פּאַלפֿי-לאָזע " 40 "	51	—
וואַלדשטיינער לאָזע " 20 "	23	50
[illegible] " 40 "	17	—

לאָזע	פל.	קר.
[illegible] לאָזע צו 20 גולדען	25	—
[illegible] לאָזע " 100 "	128	50
דעטטאָ " 50 "	65	50
[illegible] לאָזע " 20 "	31	50
[illegible] לאָזע " 20 "	42	—
אונגאַרישע פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד	123	50
[illegible] לאָזע	115	90
ווינער לאָזע	131	—

ווערטה-פּאַפּיערע	פל.	קר.
אונגאַרישע גאָלדרענטע 6%	117	20
דעטטאָ צו 4 פּראָצענט	91	10
אונגאַרישע פּאַפּיערענטע	90	85
אונגאַרישע גרונדענטלאַסטונגען	99	25
טעמעשוואַר-באַנאַטער	97	50
[illegible]	100	—
גאַליציש	100	60
[illegible]	99	50
אונגאַרישע אייזענבאַהן-אַנלעהען	134	25
[illegible]	96	75
פֿאַנדבריעפֿע דער אונגאַרישען באָדענ-קרעדיט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	102	—
דער אונגאַרישען היפּאָטהעקען-באַנק צו 5½ פּראָצענט	101	50
דער אונגאַרישען אללגעמיינען באָדען-קרעדיט-געזעלשאַפֿט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	100	—
דער [illegible]	97	—
דער [illegible]	166	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.
Budapest, 1881. — Druck v. J. Burian, Waitznerboulevard.

ואהרליך! פאָן איינעם רוסישען געריכטע ווערע זאָ עטוואס אויך שאָן צו פיעל. אישטוויצי דאַרף דיא געזאממטע יודענהייט אין 12 בראָשירען מיט זיינעם גייפער בעזודעלן, וועהרענד איין יודע, דער איהם היעפיר איינען פאָרוואורף מאכט, צו הונדערט גולדען שטראפע „וועגען עהרענבעליידיגונג" פעראורטהיילט ווירד! האָפפענטליך ווירד איינע האָהערע אינשטאנץ דיעזעס אורטהייל אויפהעבען!

* (דיא געלדזאממלונגען פיר דיא יודען רוסלאנדס) זאָללען, וויא איים פעטערסבורג נאכטרעגליך געמעלדעט ווירד, דאָך ניכט גענצליך פערבאָטען זיין. איינע דעפעשע איים דער רוסישען הויפטשטאדט פאָם 7-טען דיעזעס מעלדעט נעמליך, דאס נור דען איינצעלנען פערבאָטען וואורדע, געלדער צו זאממעלן, דא היעמיט פאָן דיעזען פיעל שווינדעל געטריעבען וואורדע. דיא בעהאָרדען האבען דיא אנגעלעגענהייט זעלבער אין דיא הענדע גענאָממען. זיא וואָללען דאפיר זאָרגען, דאס דיא איינפליעסענדען אונטערשטיצונגס-געלדער אין גערעכטער וויזע צור פערטהיילונג געלאנגען. — ווענן דאס ריכטיג איזט, זאָ קאנן מאן מיט דיעזער פערפיגונג דער רעגיערונג צופריעדען זיין!

* (איינטערעססאנטע אויסגראבונגען איים היילינגען לאנדע.) פיעל אויפזעהען ערעגט פאָלגענדער בעריכט איים ירושלים, דער איים „וויענער טאגעבלאטט" ערשיענען איזט. דערזעלבע לייטעט: איינע גראָסע אויפרעגונג הערשט זייט קורצעם אין דער היילינגען שטאדט. עס וואורדע נעמליך דיא נאכריכט פערברייטעט, דאס ביא „בית חרן" (אויף דעם וועגע פאָן יפו נאך ירושלים) דיא בונדעס-לאדע (ארון הברית) מיט דעם מאננא-געפעסע (צנצנת המן) אונד דעם זיעבענ-ארמיגען לייכטער (מנורה הטהורה) אויפגעפונדען וואורדע. דער פאלל ווירד וויא פאָלגט געשילדערט: איין טירקישעס קינד איזט געשטאָרבען. ביא דען טירקען איזט עס אבער ברויך, דאס ביא בעערדיגונג איינעס טאָדטען דער שעך (גייסטליכע) אינס גראב שטייגען מוס, אים איבער דען טאָדטען נאך איינען זעגען צו שפרעכען. דער גייסטליכע בעמערקטע נון אן איינער זייטע דעס גראבעס איינע טאפעל מיט העבראעישען בוכשטאבען. ער ענטפערנטע דיא טאפעל, וואָראויף זיך דער איינגאנג אין איינע האהלע צייגטע. אין דיעזער האהלע נון וואורדע איינע קיסטע אויפגעפונדען מיט דען בערייטס ערוועהנטען געגענשטענדען. אויך צוויא פלאשען מיט איינער געלבען פליססיגקייט אונד איינעם שליססעל וואורדען פאָרגעפונדען. דא צווישען דעם גייסטליכען אונד דען איבריגען אנוועזענדען וועגען דער טהיילונג דעם פונדעס שטרייטיגקייטען ענטשטאנדען, מאכטע דערזעלבע דיא אנצייגע ביא דער טירקישען בעהאָרדע. דיעזע זאגטע: „דער פונד געהאָרע דעם שטאאטע!" אללײן ביז דיא סאָלדאטען צום גראבע הינויסאײלטען, וואָרען אללע געגענשטענדע בערייטס פערשוואונדען. דיא לײטע לײגנעטען אללעס אונד זאגטען, דער גייסטליכע וואָללטע זיא נור אינס אונגליק שטירצען. פאָרלײפיג וואורדען דיא לײטע אין האפט גענאָממען." — זאָ ווײט דער בעריכט, צו וועלכעם דיא צײטונגען נאָך פאָלגענדעס בעמערקען: „עס איזט יא בעקאננט, דאס טיטוס ביא דער צערשטאָרונג יערוזאלעמ'ס דיא מנורה, דען „שלחן", אויף דעם דאס „לחם הפנים" שטאנד, אונד דיא „מחתית" נאך ראָם געפיהרט, וועלכע געגענשטענדע איינינע יאהרהונדערטע שפעטער נאך אפריקא וואנדערטען. אָב דיעזע נאָך עקסיסטירען, איזט וואָהל אונבעקאננט, אבער זאָ פיעל געהט פאָן אללע דעם הערפאָר, דאס דיא „מנורה" אונמאָגליך ביא „בית חרן" אויפגעפונדען ווערדען קאָננטע. עס גאב יא אויך אנדערע זיעבענ-ארמיגע לײכטער, דיא פיעללײכט אין פריוואט-מאנן דאָרט פערבאָרגען האטטע." — אין דער טהאט קאנן דער טירקישע גייסטליכע דאָך רעכט האבען. דיא טעמפעל-געפעסע, דיא טיטוס אין ירושלים גערויבט אונד נאך ראָם געפיהרט, קעהרטען נאך פיעלע וואנדערונגען נאך ירושלים צוריק, פרײליך ניכט אין דאס צערשטאָרטע בית המקדש, זאָנדערן לײדער אין איינע קאטהאָלישען קירכע. צוויא יאהרע נאך דעם טאָדע ר' אשי'ס, דער אים יאהרע 427 שטארב, עראָבערטע דער וואנדאלענפירסט גייזעריך ראָם, פלינדערטע דיא שטאדט אונד פיהרטע אויך דיא „כלי המקדש" אלס צייכען זיינעס גלענצענדען זיעגעס נאך אפריקא. אים יאהרע 548 עראָבערטע דער פעלדהערר בעליזאר דאס וואנדאלענרייך אונד בראכטע דיא „כלי המקדש" נאך דער הויפטשטאדט דעם דאמאליגען ביזאנטינישען שטאאטעס, נעמליך נאך קאָנסטאנטינאָפעל. איין יודע אין קאָנסטאנטינאָפעל וואר זעהר בעקימערט דאריבער, דאס דיא היילינגען געפעסע עבענזאָ פאָן לאנד צו לאנד וואנדערן זאָללען, וויא דיא אונגליקליכען יודען, אונד זאגטע צו איינעם איהם בעפרײנדעטען שטאאטס-מאננע: עס איזט ניכט ראטהזאם, דאס מאן דיא היילינגען געפעסע אים קאַיזערליכען פאלאסטע אין קאָנסטאנטינאָפעל אויפבעוואהרע, דא זיא נור אונגליק ברינגען. זיא וואורען פאָן טיטוס נאך ראָם געשלעפפט, וואָפיר ראָם צערשטאָרט וואורדע, דער וואנדאלענפירסט גייזעריך האט דאנן דיא היילינגען געפעסע נאך זיינער אפריקאנישען הויפטשטאדט קארטהאגא געשלעפפט. נון זיעהט מאן, דאס אויך דאס וואנדאלענרייך צערשטאָרט וואורדע. עס איזט דאהער בעססער, ווענן מאן דיא היילינגען געפעסע נאך ירושלים צוריקפיהרט, וואָהין זיא לויט גאָטטליכער בעשטיממונג דאָך געהאָרען!" דער קאיזער, דער איין אונגליק פירכטעטע, שיקטע דיא „כלי המקדש" ווירקליך אין אללער איילע נאך דער היילינגען שטאדט צוריק, וואָ זיא אין איינער כריסטליכען קירכע צור אויפבעוואהרונג ניעדערגעלעגט וואורדען. עס איזט נאך אלל דעם ניכט אונמאָגליך, דאס נונמעהר טהאטזעכליך דיא ווירקליכע מנורה אונד זאָנסטיגען „כלי המקדש" אויפגעפונדען וואורדען.

* (צו דען נייען אויסגראבונגען אין ירושלים.) בעקאננטליך פינדען אים היילינגען לאנדע זייט לעצטערער צייט זייטענס ענגלישער פאכמענגער אויסגראבונגען שטאטט, אים אלטערטהימער צו ענטדעקען. דאס לאָנדאָנער וועלטבלאטט „טיימעס" (שפריך: טיימס) מעלדעט, דאס אם טייכע פאָן סילאָ (בריכת שילה) איינע אינשריפט אויף איינער שטיינטאפעל ענטדעקט וואורדע, דיא נאָך פאָן שלמה המלך העררשטאממט. אויך דיא זאָגענאננטע „קוועללע יאקאָבס" (עין יעקב) וואורדע ענטדעקט. זיא בעפאנד זיך אונטער איינער אלטען קירכע, דיא עטווא פאָר 17 יאהרהונדערטען אן דיעזער שטעללע ערבויט וואורדע. ביים ניעדעררייסען דיעזעס אלטען געבײדעס קאם נון דיעזע קוועללע יאקאָבס צום פאָרשיין. (וויר בעריעהרען נור, ווארום ניכט אויך דער אינהאלט דער אנגעבליך פאָן „שלמה המלך" העררירענדען אינשריפט מיטגעטהיילט ווירד?)

* (איין נייער יידישער ארצט אין טריפאָלים.) איים וויען ווירד געמעלדעט: דיא יידישע געמיינדע צו טריפאָלים אין דער בערבעריא (נאָרד-אפריקא) האטטע אויך פריהער איינען יידישען ארצט, נאמענס דר' גיגער, דער זיך דאָרט אין הויכעם מאסע פערטראויען ערוואָרבען. דא דיעזער וועלכער נאך אייראָפא צוריקגעקעהרט איזט, פאסטע דיא יידישע קולטוס-געמיינדע פאָן טריפאָלים דען ענטשלוס, זיך נייערדינגס איינען יידישען ארצט איים וויען צו בעשרייבען. איין געלעהרטער איים ירושלים וויילט געגענווערטיג אין וויען. דיעזער וואר פאָן דער געמיינדע אין טריפאָלים בעאויפטראגט, אין דער עסטערייכישען רעזידענצ-שטאדט איינען געאייגנעטען ארצט אויספינדיג צו מאכען. מיט הילפע דעם „חכם'ס" דער יידיש-טירקישען געמיינדע אין וויען געלאנג עס דענן אויך, איינען זעהר געשיקטען ארצט דאפיר צו געווינען, דאס ער זיך אין טריפאָלים ניעדערלאססע. דער ארצט, דער פאָן דער געמיינדע מיט פיקסעם געהאלטע אנגעשטעללט וואורדע, ווירד שאָן דיעזער טאגע זיינע רייזע נאך טריפאָלים אנטרעטען אונד צוואר אין בעגלייטונג דעם ערוועהנטען

זער אונגליקליכען דאמע איינמאל דאס וואָרט געגעבען האטטעט, זאָ מוסטעט איהר עס אלס מאנן אונד קאוואליער האלטען, אונד איהר קאננטעט ביא אונס וועגען אייערעס בענעהמענס אין דיעזער אנגעלעגענהייט נור אן אכטונג געווינגען." —

דיא קאָניגין רונצעלטע דיא שטירנע, גריפף מיט דער האנד נאך דערזעלבען, אלס וואָללטע זיא זיך אן עטוואס ערינערן. — דאנן זאגטע זיא: „הערר טרעססיליאן! קאננטעט איהר אויך דיא שוועסטער דיעזער אונגליקליכען אמי? איך גלויבע, זיא הייסט מאריא נונעס."

טרעססיליאן שיטטעלטע צוריק. ער קאננטע ניכט אהנען, וואָהער דיא קאָניגין אויך דיא שוועסטער דער אמי קעננע, דאנן אבער פאסטע ער זיך אונד זאגטע פאָללער ערשטוינען: „„איך קעננע ביידע שוועסטערן, ערהאבענע מאיעסטעט.""

„איהר וואַרעט אין לעצטערער צייט ניכט אין לאָנדאָן (זאגטע דיא קאָניגין), אונד וויססעט ניכט, דאס וויר אויס פאָרטוגאל אינטערעססאנטע געסטע בעקאמען..."

היער היעלט דיא קאָניגין איין וועניג איין, דא זיא ניכט אָפפענטליך פעראטהען וואָללטע, דאס זיך דער קאָניג פאָן פאָרטוגאל צו איהר געפליכטעט. דאנן זאגטע זיא: „אונטער דיעזען אינטערעססאנטען געסטען מיינע איך דיא שאָנע שוועסטער דער שאָנען אמי, דערען ברודער אונד איינען געוויססען יאקאָב טיראדאָ. איך האבע אללע דיעזע אין אודיענץ עמפפאנגען."

טרעססיליאן קניעטע אבערמאלס פאָר דער קאָניגין ניעדער אונד זאגטע: „מאיעסטעט! דיעס זינד מיינע בעסטען אונד בעקאננטען פריינדע, דיא מיך זעהר נאהע אנגעהען. ערלויבט מיר צו פראגען, צו וועלכעם צוועקע דיעזע נאך לאָנדאָן געקאָממען זינד?"

„צו וועלכעם צוועקע? (ריעף דיא קאָניגין) צו דעמזעלבען צוועקע, דען אללע מאראנען אין שפאניען אונד פאָרטוגאל פערפאָלגען. זיא פערלאססען איהרע היימאטה, אום איינען אנדערן לאנד צו פינדען, וואָ זיא זיך אָפפענטליך אונד פרייא צו איהרעם גלויבען בעקעננען דירפען. מאריא נונעס ערצעהלטע מיר, דאס איהר פאטער געשטאָרבען איזט. זאָ גערנע איך עס אויך מאָכטע, זאָ קאָננטע איך איהנען דאָך אויס געוויססען גרינדען אין ענגלאנד קיינע פריישטעטטע געוועהרען. וויא איך דאנן פערנאהם, וויל דיעזע פאמיליע אונטער פיהרונג יאקאָב טיראדאָ'ס זיך נאך דען ניעדערלאנדען בעגעבען, וואָ זיא נאך דער דאָרט אין אנגריפף גענאָממענען לאָזרייססונג פאָן שפאניען איינע פריישטעטטע צו פינדען האָפפען. — וועהעט! אויך דיעזע שאָנע מאריא נונעס בעצויבערטע מיינען אדמיראל דעוואָנשירע מיט איהרען רייצען אונד איהרער אנמוטה, ער איזט שטערבליך אין זיא פערליעבט; אבער זיא וואר אנדערער געזיננונג אלס איהרע שוועסטער, אונד זיא שלוג דיא איהר דארגעבאָטענע האנד מיינעס ערסטען אדמיראלס אויס. איך זעלבער לעגטע מיך היער אינס מיטטעל, איך זעלבער וואָללטע צווישען איהר אונד מיינעם אדמיראל דיא הייראטס-פערמיטטלערין זיין, וואָללטע זיא צור אנגאהמע אונזערעס גלויבענס בעוועגען, אבער דאס זעלטזאמע מעדכען בליעב שטאנדהאפט. איבריגענס שטעהעט אויף, טרעססיליאן! וויר וואָללען אויף אונזערען איינענטליכען געגענשטאנד צוריקקאָממען אונד דאס פערהאָר פאָרטזעטצען."

טרעססיליאן ערהאָב זיך אונד שטאנד וויא פערשטיינערט דא, ער וואר פיר איינע מינוטע קיינעס וואָרטעס מעכטיג.

יעטצט ווענדעטע זיך דיא קאָניגין צו לעסטער אונד זאגטע: „לעסטער! יעטצט איזט עס אן אויך, אונס דיא וואהרהייט צו זאגען, וואס איהר אין דער לעטצטען צייט עטוואס שטארק פערלערנט האבט."

דאראויף בראכטע דיא קאָניגין דורך פערשיעדענע פראגען דיא גאנצע געשיכטע זיינער ערסטען בעקאננטשאפט מיט אמי הערויס. נור פערשוויעג ער דער קאָניגין, דאס ער דעם וואַרניא איינע פאללמאכט איינגערייכט האבע, וואָדורך דאס לעבען אמי'ס אין האָכסטער געפאהר שוועבע.

דיעס בעוואוסטזיין אונד דיעזע בעפירכטונג לאגען צענטנערשווער אויף דעם הערצען דעם גראפען, אונד ווענן ער אויך האָפפטע, דאס לאמבורנע רעכטצייטיג דען וואַרניא ערייכען, בעפאָר נאך איין אונגליק געשעהען ווירדע, זאָ וואר ער דאָך פאָללער אנגסט אונד באנגען, דאס לאמבורנע שאָן צו שפעט קאָממען קאָננטע. גראַף לעסטער אונד אויך טרעססיליאן שוועבטען פאָרטוועהרענד צווישען פורכט אונד האָפפנונג. ביידע קאָננטען דאהער קיינע זאלבע איבערלעגטען אנטוואָרטען אויף דיא פיעלען פראגען דער קאָניגין ערטהיילען. —

נאמענטליך טרעססיליאן בעשעפטיגטע זיך יעטצט אין זיינען געדאנקען מיט דען ביידען שוועסטערן, נעמליך מיט אמי אונד מאריא נונעס. דיא מיטטהיילונג דער קאָניגין אין בעצוג אויף דיא לעטצטערע איבערראשטע איהן אויף דאס אויסעראָרדענטליכסטע. —

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

אין ספּאקס אלס אבגעזעצט ערקלערט, וויל ער מיט דער פראנצאָזישען רעגיערונג איינען פריעדענס-פערטראג אבגעשלאָססען. דער אנפיהרער דעם אויפשטאנדעס, מאַהאמעד שעריף, וואורדע פאָן דען רעוואָלוציאָנערען מאססען צום „ביי" איינגערופען. דער „ביי" פאָן טוניס זאנדטע היערויף דען אָבערסט מאַהאמעד גערבי, אום דיא אויפשטענדישען אין ספּאקס צו בעשוויכטיגען, דאָך דיא בעפּאָלקערונג פיעל איבער דענזעלבען הער, מיסהאנדעלטע איהן אונד צעררים אין שטיקע דיא פאָם „ביי" מיטגעבראכטע אייפפאָרדערונג צור ניעדערלעגונג דער וואפפען. נון פיעלען דיא ראָהען אראבער איבער דיא יודען אונד כריסטען הער, דיא זיא מיסהאנדעלטען אונד אויספּלינדערטען. דער פראנצאָזישע קאָנזול וואָללטע איים דער שטאדט פליכטען, אים אויף איינעם אים האפען בעפינדליכען דאמפפשיפפע שוטץ צו זוכען. אלס ער דען האפען ערריכטע, וואורדע ער פאָן איינעם פאנאטישען אראבער ערקאננט, דער נאָך איהם העפטיג מיט דעם שטאָקע שלוג. דער שווער פערוואונדעטע קאָנזול, דער צופעללינג דעם שוויממענס קונדיג וואר, שפּראנג אינס מעער, אונד זאָ געלאנג עס איהם, זיך אויף איין אייראָפּעאישעס שיפף צו רעטטען. איין קאטהאָלישער גייסטליכער אונד איין יודע וואורדען פאָם פאנאטישען פאָבעל אין ספּאקס פאָרמליך אין שטיקע צעררריסען. איהרע קאָפּפע וואורדען אויף באיאָנעטע געשטעקט אונד אלס ציכען דעם זיעגעס דורך דיא שטאדט געטראגען. דער פראנצאָזישע גובערנער אין טוניס פערלאנגטע פאָן דער רעגיערונג אין פּאַריז דיא ערמעכטיגונג, דיא האפענשטאדט ספּאקס צו באָמבארדירען. דיעזע וואורדע איהם ערטהיילט. דער קאנאָנען-דאָננער האט בערייטס בעגאָננען!" — זאָ ווייט דיא לאָנדאָנער דעפּעשע. מאנכע בערעטער שפּרעכען דיא פערמוטהונג אויס, דאס דיא בעפּאָלקערונג אין ספּאקס אים געהיימען זייטענס דער טירקישען רעגיערונג צום אויפשטאנדע געגען פראנקרייך אייפגערייצט וואורדע. דיא טירקישע רעגיערונג האט יא זיגערצייט געגען דיא בעזעטצונג פאָן טוניס דורך פראנצאָזישע סאָלדאטען פּראָטעסט ערהאבען. אבער אום דען פּראָטעסט דער שוואכען טירקיא קימערטע זיך קיין מענש. דיא טירקיא זאָלל נון זובען דורך אייפרייצונג דעם פּאָבעלס געגען דיא פראנצאָזען דיא אָבערהערשאפט איבער טוניס וויעדער אן זיך צו רייסען. — ווענן דיעזע פערמוטהונג אלס ריכטיג זיך הערויסשטעללט, זאָ קאָננען וויר באלד איינען פראנצאָזיש-טירקישען קריעג בעקאָממען.

*) (דיא יידישען גאָטס-בעזיטצער אונד דיא קאטהאָלישע גייסטליכקייט.) זייט לאנגע בעשטעהט שאָן אין שטרייט צווישען דען יידישען גאָטס-בעזיטצערן אונד דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט. דיא גייסטליכקייט פאָדערט נעמליך, אויך פאָן זאָלכען גיטערן, דיא איינענטהום איינעס יודען זינד, דיא ביישטרעגע, דיא איהר פאָן גיטערן געביהרען, וועלכע אים בעזיטצע פאָן קאטהאָליקען זינד. דיא יידישען גאָטס-בעזיטצער וועהרטען זיך נאטירליך געגען זאָלכע פאָדערונגען אויפ'ס ענטשיעדענסטע, זיא זאגטען מיט רעכט: „ווארום זאָללטען וויר ביישטרעגע לייסטען צור ערהאלטונג פאָן זעעלזאָרגערן איינער פרעמדען קאָנפעססיאָן?" מאן רייכטע דעם קולטוס-מיניסטעריאום געזוכע איבער געזוכע איין, אבער אללעס אָהנע ערפאָלג. פאָר איינעם יאהרע ערשיען איינע יידישע דעפּוטאציאָן אים נאמען דער יידישען גאָטס-בעזיטצער דעם נייטראער קאָמיטאטס ביים קולטוס-מיניסטער מיט דער ביטטע, דורך איינען ערלאס דיא יידישען גוטסבעזיטצער פאָן יעדעם ביישטראגע צור ערהאלטונג דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט צו בעפרייען. דער קולטוסמיניסטער האָרטע דיא ביטטע אן — אונד עס בליעב אללעס ביים אלטען. נון מעלדעט דאס ראאבער בלאטט „דיאָריאָ קאָזלאָני" פאָלגענדעס: „היער ווערדען 2 עוואנגעלישע אונד 1 יידישער גוטסבעזיטצער געצוואונגען, דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט ביישטרעגע צו לייסטען. אללע בעמיהונגען ביים קולטוס-מיניסטער צור בעזייטיגונג דיעזעס אונרעכטעס בליעבען ערפאָלגלאָז. נון האט דיא ראאבער קאָמיטאטס-בעהאָרדע דיא אנגעלעגענהייט אין דיא האנד גענאָממען, זאָ וויררד ביים רייכסטאגע איינע פּעטיציאָן איינגעבראכט ווערדען, שאָפפּונג איינעס געזעטצעס, קראפט דעססען ניכט-קאטהאָלישע גוטסבעזיטצער ניכט מעהר געצוואונגען ווערדען זאָללען, צור ערהאלטונג דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט איטגענד איינען ביישטראג צו לייסטען!" — דיעזע מעלדונג איזט זעהר ערפריילליך. איך ווייס האבען פאָן אנדערען אבגאנגענען, וועלכע גוטסבעזיטצער זינד, הייפיג איבער דיעזען געגענשטאנד בריעפע ערהאלטען, דא עס אונזערע ארט ניכט איזט, יעמאנדען צו טייטשען, זאָ ערקלערטען וויר אימטער, דאס איינע אבהילפע זייטענס דעם קולטוס-מיניסטערס קיים דענקבאר. ערסטענס וויררד עס יא דער מיניסטער ניכט מיט דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט פערדערבען וואָללען, צווייטענס איזט דיא אנגעלעגענהייט צו וויכטיג, אים דורך איינען איינפאכען מיניסטעריאל-ערלאס גערעגעלט ווערדען צו קאָננען. דאס איבעל קאָנן עבען נור דורך שאפפונג איינעס נייען געזעטצעס בעזייטיגט ווערדען. האָפפענטליך וויררד דער רייכסטאג, אין דעם יא אויך עוואנגעלישע גרונדבעזיטצער אלס דעפּוטירטע זיטצען — איין זאָלכעס געזעטץ גערנע שאפפען. עס איזט דאהער זעהר גוט, דאס אין ראאב נעבסט איינעם יידישען, אויך צוויי עוואנגעלישע גרונד-בעזיטצער פיר דיא אבשאפפונג דיעזעס אונגערעכטען ביישטראגעס צו גונסטען דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט ארבייטען. אום יודען אללין ווירדע מאן זיך פיעללייכט ניכט פיעל געקיממערט האבען. אללין דא אויך דיא עוואנגעלישען גרונדבעזיטצער איהרע שטיממע ערהעבען, דא ווירד דיא זאכע שאָן געהען. ענדליך איזט יא מיניסטער-פּרעזידענט טיסא זעלבסט אויך איין עוואנגעלישער אָדער קאלוויניסשער גוטסבעזיטצער! ער ווירד אלזאָ דאָך ניכט אים רייכסטאגע געגען דיא איינענען גלייבענס-גענאָססען אונד צו גונסטען דער קאטהאָלישען גייסטליכקייט איינטרעטען!

*) (אישטוציס עהרענבעליידיגונגס-פּראָצעס געגען איינען יודען.) דער „נייען פרייען פּרעססע" ווירד אויס ראָם, וואָ אישטאָציי ניעדערגעלאססען צום דעפּוטירטען געוועהלט וואורדע, פאָלגענדעס בעריכטעט: „אישטאָצי האט אין ראָם איין גראָססעס גוט. דער פּעכטער דעס גוטעס איזט איין יודע. אבגלייך אישטאָציי ניר צו דעם צוועקע אין דען רייכסטאג זיך וועהלען לאססט, אים איהם פערלאמענטע געגען דיא יודען לאָסשלאָגען צו קאָננען, זאָ קאָננטע דער יידישע פּעכטער דאָך ניכט אומהין, זיינע שטיממע ביא דער וואהל דעם יודענפיינדליכען גוטסהערן צו געבען. אישטאָצי זאגטע נאָך דער וואהל צו זיינעם פּעכטער מיט ראָהעם שפּאָטטע: „פירכטען זיא ניכט, ווענן עס מיר געלינגט, דיא יודען נאָך יערוזאלעם צו יאגען, זאָ ווערדען זיא פאָן דער אויסטרייבונג פערשאָנט בלייבען, זאָ ווערדען איך ווייטער מיין פּעכטער בלייבען קאָננען, דא זיא מיר איהרע שטיממע געגעבען!" — שלעכטער ערגינג עס איינעם אנדערען יודען אין ראָם, נאמענס ארנשטיין. דיעזער האטטע זיך אים אישטאָצי ניכט צו קיממערן אונד ערקלערטע דאהער אָפפענטליך: „איך געבע מיינע שטיממע איינעם מענשען ניכט, דער איינע גאנצע געזעטצמעסיג אנערקאננטע אונד עמאנציפּירטע בירגער-קלאססע פאָרטוועהרענד מיט זיינען שימפּפפּערייען בעזודעלט!" — אישטאָצי פערקלאגטע נון הערן ארנשטיין ביים בעצירקס-געריכטע אין יאש-וואר וועגען „עהרענבעליידיגונג". נון, פאָן דיעזעם טאללען מענשען איזט עבען אויך דיא גראָססטע טאללהייט צו ערווארטען. אללין מעהר איבערראשענד איזט עס, דאסס דאס ערוועהנטע בעצירקס-געריכט הערן ארנשטיין וויררקליך צו איינער געלד-שטראפע פאָן 100 גולדען פערארטהיילטע וועגען דיעזער עהרענבעליידיגונג! הערר ארנשטיין אפּפּעללירטע נאטירליך געגען דיעזעס אורטהייל." — זאָ ווייט דער בעריכט דער „נייען פרייען פּרעססע".

פאָלליעטאָן.

צוויי שוועסטערן.

(139-טע פאָרטזעטצונג.)

„גנעדיגסטע פרויא! (זאגטע גראף בורליי אין מאהנענדעם אונד דאָך זאנפטעם טאָנע) בעדענקט, דאס איהר קאָניגין — קאָניגין פאָן ענגלאנד — מיטטער איירעס פאָלקעס זייד! געבעט אייך ניכט דיעזעם ווילדען שטורמע דער ליידענשאפט פרייז!"

עליזאבעטה ווענדעטע זיך צו בורליי, וועהרענד איינע טהרענע אין איהרעם שטאָלצען אויגע זיך צייגטע. „בורליי! (ריעף זיא) בורליי! דוא ביזט איין קאלטער, טראָקענער שטאאטסמאנן, דוא קאננסט ניכט צור העלפטע דיא שאנדע, קאננסט ניכט צור העלפטע דאס עלענד בעגרייפען, וועלכעס דיעזער מאנן דאָרט איבער מיך געבראכט האט!"

„שפּריך דוא, פרעמדלינג! (שריע יעטצט דיא קאָניגין געגען טרעססיליאן) געהאָרסט דוא אויך צו דענען, דיא זיך געגען מיך פערשוואָרען! דוא זאָללסט עס טהייער ביססען מיססען!" —

„אללערגנעדיגסטע קאָניגין! (וואגטע יעטצט לעסטער שטאָטטערנד צו זאגען) טהוט מיט מיר, וואס איהר וואָללט, אבער פינט דיעזעם עדלען העררן קיין לייד צו; ער האט עס דורכאויס ניכט פערדיענט."

בייא דיעזער שטיממע דעס גראפען לעסטער געריעטה דיא קאָניגין אין נאָך גראָססערע וואוטה; זיא שטאמפּפטע מיט דען פיססען אונד שריע: „פערשטוממע, דענן דיינע פירביטטע קאנן דיעזעם מאנגע מעהר שאדען אלס ניטצען. דיינע שטיממע וועקט דיא פוריען דער העללע! דוא פאלשער, דאָפּפּעלט מיינאיידיגער פערעטהער, דעססען שורקעריא מיך פאָר מיינען אונטערטהאנען לעכערליך אונד פאָר מיר זעלבער פערהאסט געמאכט האט! איך מאכטע מיר דיא אויגען אויסרייסען, וויל איך זאָ בלינד געוועזען."

קאָניגין עליזאבעטה האלטע איהרע האנד וויא צו איינעם שלאגע איים. — אין דיעזעם אויגענבליקע ערגריפף בורליי מיט דער איינערסטען פאָרזיכט אונד מיט דער טיעפסטען עהרפורכט דיא האנד דער קאָניגין, פיהרטע זיא אן דאס פענסטער אונד זאגטע: „גנעדיגסטע קאָניגין, איך בין איין טראָקענער שטאאטסמאנן, אבער אויך איין מאנן, דער אין איירעם טרייען דיענסטע אלט געוואָרדען אונד דער קיינען אנדערען וואונש אויף ערדען האט, אלס דיא בעגרינדונג איירעס רוהמעס אונד איירעס גליקעס. איך ביטטע, מעסיגעט אייך, קאָניגין, פאססעט אייך!"

„אך, בורליי! (ריעף עליזאבעטה, דיא אן דיעזעם טאגע פיעללייכט צום ערסטען מאלע ערנסטליך ווייננטע), דוא ווייסט ניכט, וואס דער. . ."

„איך ווייס גענוג, פערעהרטעסטע קאָניגין! אבער היטעט אייך, אנדערע אהנען צו לאססען, וואס זיא נאָך ניכט וויססען! —" זאגטע בורליי.

„בורליי! (זאגטע דיא קאָניגין נאָך איינעם וויילכען) דוא האסט רעכט! וויר רעגענטען דירפען אונזערע שוועכען ניכט בעקעננען; מאן ווירד דאנן פעראכטען."

„זייד נור איהר זעלבער, מיינע קאָניגין, אונד ערהעבט אייך האָך איבער איינע שוועכע, דערען קיין ענגלענדער יע איינע קאָניגין עליזאבעטה פיר פעהיג האלטען קאָננטע."

דיעזע ווארטע בורליי'ס בראכטען דיא קאָניגין צור פאססונג אונד צור בעזיננונג. זיא פיהלטע ווירקליך, דאס איהרע ליידענשאפט — איהרע שמאך אונד קרענקונג דעם פאָלקע פערראטהען ווירדען. זיא ווענדעטע זיך דאהער פאָן בורליי וועג אונד זאגטע דען צו לעסטער: „מילאָרד פאָן לעסטער שטעהעט אויף אונד נעהמעט אייער שווערט וויעדער! איינע שטונדע אונטער בעוואכונג דיעזער גראפען אויף דער ערדע געלעגען, דענקע איך, איזט איינעם זאָלכען לייכטזיננינען שורקען קיינע צו שווערע שטראפע פיר דיא פאלשהייט, דיא ער מאנגטע לאנג געגען אונס אויסגעאיבט האט! וויר וואָללען יעטצט דאס וויטערע פאָן דיעזער אנגעלעגענהייט הערען."

היעראויף וענדעטע זיך דיא קאָניגין אויף איהרען טהראָן אונד זאגטע: „טרעטעט פאָר, טרעססיליאן, אונד זאגט אונס, וואס איהר פאָן דער זאכע וויססעט!"

טרעססיליאן ערצעהלטע זיינען בעריכט, פערשוויעג אבער אללעס, וואס דעם גראפען לעסטער בייא דער קאָניגין העטטע שאדען קאָננען. אויך זאגטע ער ניכט דאפאָן, דאס ער זיך מיט דעם גראפען דועללירטע. היערדורך האטטע טרעססיליאן זעהר פיעל דאצו בייגעטראגען, דאס דיא קאָניגין דעם גראפען לעסטער געגעניבער צור נאכזיכט אונד מילדע געשטיממט וואורדע; דענן העטטע טרעססיליאן אין דיעזער ערקלערונג עטוואס בעריהרט, וואס לעסטערס פעיגהייט נאָך ערהאָהען קאָננטע, זאָ ווערע דיא וואוטה דער קאָניגין געגען לעסטער פאָן נייעם אונד נאָך העפטיגער אויסגעבראָכען.

„נון, הערר טרעססיליאן, (זאגטע דיא קאָניגין) איהר טהאטעט דאָך דאראן אונרעכט, אונס ניכט זאָגלייך דאס גאנצע מיטצוטהיילען — אונד אייער פערשפּרעכען, עס ניכט צו טהון, וואר אונפערשטענדיג. דאָך דא איהר דיע-